

EKONOMİ POLİTİK

Erinç Yeldan, 22 Temmuz 2015

Türkiye'nin İstikrar Politikaları Deneyimi

Yunanistan'ın sürüklendiği derin kriz ve uygulamak zorunda kaldığı “kemer sıkma” politikaları ülkemizde ilginç karşılaştırmalara konu oluyor. Bu tür krizlerin deneyimli ağabeyi rolüne soyunan Türkiye, 2001 krizi sonrası uygulamış olduğu “Derviş modeli” - kemer sıkma politikalarının “başarısını” komşusuyla paylaşmaya hazır bir dert ortağı görünümünde. Bu öykü, “çalışkan Türkler - tembel Yunanlılar” hamasetiyle ırkçı söylemlere uğratılarak genişletilmekte.

Türkiye'nin 2001 krizi sonrasında uygulamış olduğu (uygulattırıldığı) kemer sıkma politikaları ne derece başarılıydı? Önce rakamları anımsayalım. Türkiye'nin milli geliri 2001 krizinde yüzde 5.7 daraldıktan sonra, 2002'den 2006'ya yılda ortalama yüzde 7.1 büyüme gösterdi. Hatta 2004'ün büyüme hızı yüzde 9.3, 2005'in ki ise yüzde 8.4 olarak gerçekleşmişti. Bazı iktisatçılar büyüme hızındaki bu ivmelenmeyi “başarılı” reform politikalarına bağlayarak, 2006 sonrasındaki durgunluğu da “reform sürecindeki isteksizliğe” yoruyorlar. Dolayısıyla, aslında komşumuz Yunanistan, IMF desteğini arkasına alarak cesaretli bir reform uygulaması sayesinde Türkiye gibi başarılı olabilecektir.

Yorum eksik ve son derece hatalıdır.

Zira, Türkiye'nin 2001 sonrasındaki hızlı büyümesinin ardında yatan olgu IMF-denetiminde sürdürülen başarılı istikrar operasyonundan ziyade, küresel sermaye piyasalarında yaratılan olumlu küresel konjonktürün eseridir. Söz konusu dönem, Amerikan ekonomisinin Avrupa ve özellikle Doğu Asya ile olan ticaretinde olağandışı ticaret açıkları verdiği ve bu açıkları kapatmak için dünya piyasalarına bol ve ucuz likidite (adına dolar dediğimiz kağıtlar ve diğer finansal varlıklar) sağlamak zorunda kaldığı yıllardır. Bu dönemde ABD cari açığı yılda ortalama 550 milyar doları aşmaktaydı. Bu rakamın boyutu şu anlama gelmektedir: ABD cari açığını kapatmak için *günde ortalama 2 milyar dolarlık* taze, net finansal varlık ihraç etmek zorundaydı!

Tüm dünyaya saçılan ucuz dolar ve finansal varlıklar küresel piyasalarda çılgınca bir borçlanma temposunu tetikledi. Bankalar ucuz döviz varlıklarını krediye dönüştürebilmek için birbirinden cazip finansal “ürünler” yarattılar. *Yükselen piyasa ekonomileri* (emerging market economies) günlük konuşmalarımıza neredeyse aynı İngilizce sözcükleriyle girdi. Türkiye, neoliberal yeni-uluslararası işbölümünün ucuz-işgücü ve ucuz-ithalat deposu olarak hızla cari işlemler açığını yükseltti, açıklarını da kolaylaşan dış borçlanma olanaklarıyla kapattı.

2002 yılı sonunda Türkiye'nin dış borç stoku 129 milyar dolar idi. 2006 sonuna gelindiğinde 205 milyar dolara fırlamıştı. Dış borçlanma ekonominin durgunluğa girdiği 2006 sonrasında da temposunu sürdürdü ve 2008 sonunda 281 milyara çıktı. Yani 2002-2008 arasında Türkiye net olarak 150 milyar dolar yeni borçlanma gerçekleştirmişti.

Eğer dünya piyasalarında böylesine bir borçlanma ve bunun sayesinde gerçekleştirilen ucuz ithalat olanağı olmasaydı, Türkiye'nin istikrar programının "başarısı" söz konusu dahi olamazdı. Nitekim 2009 sonrasında daralan sermaye akımları, Türkiye'nin büyüme hızının da sınırlarını belirleyecek ve Türkiye ekonomisi, IMF'nin kendi raporlarında da betimlemek zorunda kaldığı üzere, "*dışarıdan sermaye girişi olduğu zaman büyüyen, sermaye girişleri yavaşladığında da daralan*" bir yapıya bürünecektir.

Komşumuz Yunanistan'ın karşılaştığı dünya ekonomisi ise artık çok farklıdır. Nitekim, geçen haftaki yazımızda özetlediğimiz üzere, bundan böyle Yunanistan'ın borçlarını ödeyebilmesi için yılda en az yüzde 2.5 büyüyeceği ve bütçesinde de yüzde 4'lük bir faiz dışı fazla yaratması varsayımları altında istikrar programını *2045 yılına kadar sürdürmesi* gerekeceği hesaplanmaktadır.

Bu gözlemlere dayanarak daha cesur ve kaba bir önermede bulunalım: *Bugün Türkiye'nin yaşadığı "durgunluk" ile komşumuz Yunanistan'ın sürüklendiği derin ekonomik kriz süreci aynı dinamiklerin ürünü olup, kapitalizmin büyük durgunluğunun yansımalarıdır. İleriki günlerdeki yazılarımızda bu konuyu daha da geniş tartışabilmek üzere.*